

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilno avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovarisa
v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarish izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 10— K
pol leta 5— "
četrt leta 2-50 "
posamezne številke po 20 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 15 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h
" " " dvakrat . . . 12 "
" " " trikrat . . . 10 "
za nadaljna izvršenja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovarisa
v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Učiteljica, žensko vprašanje in gibanje.

Referirala na II. zborovanju sloven. učiteljskih abiturientov in abiturientk gđ. Stichova.

Žena in šolstvo.

Niso še daleč za nami časi, ko se je odrekalo masi človeštva pravico do izobrazbe in šolanja, a danes je šola dostopna vsakomur.

Niso še daleč časi, ko se je ženi odrekala pravica do višjega šolstva, a danes vidimo ženo v ljudski šoli pa tudi že v trgovskih šolah, vidimo ženo že v gimnazijah, jo vidimo v realkah, jo vidimo celo na univerzah.

Dandanes vidimo, da so se v svrhu ženske izobrazbe ustanovile posebne šole za žensko izobrazbo v splošnem in posebe za žensko strokovno izobrazbo, to so ženski liceji, ženska učiteljska, ženske trgovske šole itd.

Ženska izobrazba je prodrta na vsakem polju in s tem je prodrlo tudi žensko delo na vsakem polju.

Žena se je osamosvojila ali emancipirala popolnoma v družbi, in danes jo vidimo povsod, da ne živi le od dela moža, temveč tudi od lastnega dela.

Če je to pravilno in sorazmerno, o tem bomo razsojali na drugem mestu in tam razmotrili to vprašanje.

Eno je gotovo: S tem, da se je odprla ženi pot do vseh kategorij šolstva, se ji je odprla pot tudi do vseh poklicev, ki temelje na tem šolstvu.

Lahko je dandanes opravičiti zahtevo višje splošne ženske izobrazbe, saj je ob sebi razumljivo, če hoče z duhom časa družba napredovati, mora tudi žena napredovati, ki je član in temelj te družbe.

Zatorej je popolnoma opravičeno, da se poleg vzgoje za dobre matere in dobre gospodinje zahteva za ženo tudi višja splošna izobrazba. Ne samo napraviti žene sposobne

za rodovinsko življenje, temveč jo usposobiti za vse kroge družbe, to bodi smoter najnižje ženske izobrazbe in ženskega izobrazovališča — šole.

Težje skoro se da opravičiti ženski strokovni študiji in ženska strokovna izobrazba.

Toda če upoštevamo današnji položaj žene, da je žena na podlagi današnje družbe skoro takorekoč prisiljena poprijeti se tudi dela, in da se mnogo žena tudi rajše posveti delu nego materinstvu; na drugi strani, da jih je mnogo, ki bi se rade posvetile materinstvu — pa ni za to prilike, nam se vidi poleg splošne izobrazbe opravičljiva tudi ženska strokovna izobrazba.

Nikdar pa s tem ne zanikujemo, da ni najvišji poklic žene materinstvo!

V enem so si danes vsi učenjaki, ki so razmotrivali žensko vprašanje — edini, v tem namreč, da je eden izmed najvišjih pridobitnih poklicev žene, ki je tudi najupravičenejši — poklic učiteljice — in da je kulturna misija žene najupravičenejša na polju vzgoje in na polju socialnega dela.

Tako prehajam k specialnemu vprašanju ženske učiteljske izobrazbe.

Pri tem se mi skoro ni potreba mnogo muditi.

Žalibog je danes na naših učiteljskih enakih ženska izobrazba skoro popolnoma moški in nasprotno moška skoro popolnoma ženski.

Resnica, da je to strokovna izobrazba, toda tej strokovni izobrazbi bi se morala — po mojem mnenju — pridejati še posebna splošna izobrazba in posebe vzgoja: Posebna za moško in posebna za žensko učiteljske.

Žensko vzgojiti za dobro gospodinjo, moškega za dobrega gospodarja!

V enem pa soglašamo z moškimi tovariši, v tem namreč, da se skupno borimo za višjo duševno izobrazbo.

Zahteva višje duševne izobrazbe — akademiške izobrazbe — nam je pa skupna

točka našega programa, ki si jo hoče žensko in moško učiteljstvo priboriti izven pravic, ki nam jih sedaj po zakonu in odredbah dovoljuje država v izobrazbi. (Dalje.)

Slovensko-hrvaški klub in istrski državni poslanci.

V 34. številki svojega lista smo priobčili dopis iz Istre pod gorenjim naslovom. Dodatno k temu dopisu priobčujemo danes „Zaupnico poslancem“, ki jo je predlagal v občinskem zastopu občinski odbornik Fran Jereb, nadučitelj v Ospu, ki je izvajal:

Te dni se po vsej Sloveniji širi glas, da naši poslanci, dr. Rybač, dr. Gregorin in tudi naši dični Mandič, Spinčič in Laginja niso postopali v državnem zboru pravilno ob osnutju lastnega kluba. Ker je to neosnovano obrekovanje, izsiljeno po gotovih osebah, ki bi hotele med nami razdor predlagam:

Občinski zastop Doline, okraja Koper v Istri, zbran polnoštevilno v seji dne 3. avgusta 1911 popolnomo odobruje vse postopanje naših poslancev Mandiča, Spinčiča in Laginje ob otvoritvi državnega zbora do sedaj in jim izreka neomejeno zaupanje. Zavrača z vso odločnostjo razne neutemeljene in neosnovane napade. Nujnost in predlog sta bila soglasno sprejeta.

S to je zaupnica, kakor jo je priobčila „Edinost“, in ker je bila predlagana po nadučitelju, se hočemo nekoliko pomuditi. V svojih utemeljevanjih trdi, da se po vsej Sloveniji širi glas, da niso v zaupnici imenovani poslanci v državnem zboru pravilno postopali ob osnutju lastnega kluba. Kolikor je nam znano, so imenovani poslanci ustanovili svoj lastni klub pod imenom „Narodni klub“. Zaraditega jim ni nihče rekel, da niso prav postopali, pač pa se je začudila vsa Slovenija, ker so vstopili v Šušteršičev klub. Zakaj se je

Slovenija začudila temu koraku? Znano je, da je bilo vseh pet navedenih poslancev izvoljenih na narodni podlagi, a znano je vsemu svetu, da Šušteršič zametuje to podlago. Vendar naj bo že karkoli očito je, da je utemeljevanje tov. Jereba nestvarno in zato vsa zaupnica izgublja na veljavi.

Mi vemo, da se je politiško društvo „Edinost“ bavilo z zadevo, s katero se sedaj bavi po nadučitelju predlagana zaupnica. Po preudarku je spoznalo, da je za dr. Rybača in dr. Gregorina najboljše, ako izstopita iz Šušteršičevega kluba. Ta dva sta tudi upoštevala to željo in izstopila. Znano je, da je bilo pred tem ropotanja po častniških predalih, kar predlagatelj imenuje neutemeljene in neosnovane napade. Torej tovariš, ako so ti napadi neutemeljeni in neosnovani, si posredno predlagal nezaupnico politiškiemu društvu „Edinosti“ in poslancema dr. Gregorinu in dr. Rybaču. Očito je, če je upoštevalo politiško društvo „Edinost“ neutemeljene in neosnovane napade, da je nekorektno postopalo, ko je izreklo željo, naj imenovana poslanca izstopita iz Šušteršičevega kluba, in nekorektno sta postopala poslanca, ker sta upoštevala to neutemeljeno in neosnovano željo in izstopila. To je torej kakor na dlani, če se izraža po nadučitelju predlagana zaupnica istrskim državnim poslancem, izraža politiškiemu društvu „Edinosti“ in poslancema Rybaču in Gregorinu nezaupanje, ker so po njegovi trditvi upoštevali neutemeljene in neosnovane napade.

Iz tega ozira smo povedali svoje mnenje o tej zaupnici. Poglejmo še, koliko resnosti ima zaupnica, soglasno potrjena od občinskega zbora v Dolini! Pred leti je ta občinski zbor soglasno glasoval nezaupnico tržaško-koprskemu škofu dr. Naglu, ker je preganjal iz cerkve še ono mrvice slovensčine, ki je ostala od slovanskega obreda. Kot glavni argument se je navajal, da je

LISTEK.

Pismo s počitnic.

Gospod urednik! Vsaka krščanska duša želi počitka, želi plačila v sedanjih suhi, razvedrila po desetmesečnem naporu, pa bi ga ne slovenski, osobito kranjski napredni učitelj?

Nedavno stopam po peronu ljubljanskega južnega kolodvora in srečam tovariša K. s Primorskega. „Kam pa Ti, Nace?“ — „V Triglavsko pogorje na hlad“, mi odgovori mirno in samozavestno kakor človek, ki ve, kaj velja in koliko — lahko plača. „Kam pa Ti?“ — bi rad vedel prijatelj, „Premišljam, kam bi?“ — odvrnem v svoji kranjski ali bolje slovenski skromnosti, zakaj nič praj prijetno se mi ni zdelo očitno priznanje, da si nikamor ne upam, ker vem, koliko veljam in koliko plačam. Ločila sva se, želeč drug drugemu vse naše počitnice. Komaj sem zadrževal smeh ob toliki hinavščini.

Vlak jo je zabrlizgal z Nacetom proti hladni gorenjski strani, jaz pa sem le krev-

ljal po peronu in premišljal, kam bi bilo dobro, seveda, ko bi imel denar. Vozni listek sem imel kupljen do Preserja; velja namreč nekej nad 4 dvoječe. Kar me obide prešerna in obenem tudi pregrešna želja, da bi zajahal lukamatijo in pohitel pripravljat prenočišče slovenskemu Šokolu v Zagreb. Ti šment til V Maksimiru pod mogućnimi hrasti je prijazen hlad, katehetski sestanek pa prav tiste dni. Gospodje — tudi s Kranjskega — bodo uživali nadškofovo gostoljubnost — zastoj. Ti šment ti šmentani! In obšlo me je popolno kesanje, zakaj ni moja noga ob pravem času prestopila na blagoslovljena tla bogoslovnice, pa bi sedaj imel — denar in postrežbo z vso oskrbo zastoj. Je že šment šmentani, da človek navadno ne ve o pravem času, koliko jo je človek polomil. Žal mi je bilo belega Zagreba, njegove vročine, prahu in nadbiškapske gostoljubnosti. Začel sem rekapitulirati, koliko takih-le usodnih pogreškov sem že napravil v svojem denarja željnem in denarja potrebnem življenju. V dolgih litanijah bi bil kmalu dospel do poslednjega „Kyrie“, ko se domislil, da za duhovski stan morajo biti

sami izvoljeni Gospodovi, kar pa jaz v svoji skromnosti prav gotovo nisem, ker sem — v svoji mladosti zastoj tlačnil nekaterim katoliškim listom. Ko bi bil znal svoje zasluge na tem polju tako plodonosno nalagati, kakor jih je nalagal načelnik „Slov. Zveze“, bi bil danes gotovo vsaj njegov namestnik. Videl bi lahko ne samo Zagreb, tudi Belgrad in Dunaj — seveda zastoj.

Ob misli na Belgrad sem se strahoma ozrl, če me ne vidi oko postave, zakaj kakor na Hrvaškem imajo tudi v Ljubljani pozorno oko, da opazujejo z njim stvari, ki jih ni. No, bil sem med pisano mimo mene drvečo množico — sam. Vendar sem samega sebe počel zastoj misli na Zagreb ob sokolskem zletu. Nič dobro ni, če človek preveč poželjivo pogleduje preko Sotle. V Ljubljani ga pobarvajo s srbsko trobojnico, ako ni slučajno — črn. Ako pa še ne miruje, pošljejo pred njim ali za njim kolero. Adio, Zagreb!

Krenem za prijateljem na Gorenjsko. O, ti Kranjska dežela! Bajsko lepi Bled! Prav rad bi te videl poslednjič v svojem življenju. Toda „non olet“ je močnejši. Moram se tola-

žiti s tvojo lepoto v primerni razdalji. Učeni gospodje se tam lade in prirerejajo plavalne tekme. Joj, profesorji z univerze! Ti uboga para, kranjski učitelj, pa stopi in povej jim: „Gospodje, ta pa ta sem. Ako me marate — gospodje kolegi.“ In zgodilo bi se mi kakor ono leto hribolazcem učiteljem s Triglavu, ko so srečali odličnega Nemea in se mu je predstavil nekdo: Dovolite, gospod — učitelj X iz Y. — Me veseli — „König von Sachsen“. — Gospodje bi gotovo ne verjeli, da znamo tudi učitelji gledati v človeško dušo, spoznavati otroško dušo, kar tudi ni igrača. A višja inteligenca nas zna zmerjati samo še z ABC krotilci. Zdi se mi, da se treba tudi tega odvdati.

Zato pa, zdravo naš — potujčeni Bled! Poglejmo še v Bohinjsko dolino, kako se kratkočasijo ob Boh. jezeru počitnic navajeni letovišarji. Menil sem, da tam gotovo najdem tovariša s Primorskega, pa nisem utegnil čakati, da bi se vrnil s hribov. Mimogrede sem videl v duhovniškem hospiciu sv. Janeza nadzornika Maierja. V vseh hotelih je silna draginja, velika gneča in velika zmešnjava. Prvo,

škof Nagl odpravil starodavno navado, po kateri se je opravljal v dolinski župniji sv. obhajilo v slovenskem jeziku, Zaradi te nezaupnice je poropotala pokojna tržaška Zarja in čez nekaj časa je isti občinski zbor soglasno uničil to nezaupnico, ako ravno se v dolinski župniji še danes odpravlja sv. obhajilo v latinskem jeziku in še več; zažugalo se je celo, da ne bo petih maš, ako se ne bo pelo v latinskem jeziku.

Dne 4. maja t. l. je isti občinski zbor soglasno sprejel predlog, da se naprosi šolske oblasti, naj se uradno brez razpisa imenuje nadučitelja v Dolini, akoravno bi moralo biti znano, da se glasi 1. odstavek § 6. istrsk. dež. zakona z dne 5. junija 1908, št. 28: „Učiteljska mesta na javnih ljudskih šolah se stalno podeljujejo potom javnega natečaja.“

To dvoje kaže že dovolj očitno, da občinski zbor v Dolini slepo potrjuje, kar mu kdo predlaga.

Mi smo že povedali, dokler Šušteršič vodi katerikoli klub, ga ne more podpirati noben slovanski poslanec, ki ima še kaj ljubezni do naroda in njegovega šolstva, a glede istrskih poslancev posebe smo pustili zadnjo besedo „Slovenskemu učiteljskemu društvu“, katerega član je tudi nadučitelj Jereb in ker vemo, da je tudi on izvoljen v občinski zbor le na željo učiteljstva in ker je „Slov. učitelj. društvo“ že objavilo, da bo izredni občni zbor prve dni oktobra t. l.

XXVI. redna velika skupščina „Družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani“

se vrši v nedeljo, dne 10. septembra 1911, ob 11. uri dopoldne v Trziču na Gorenjskem (v salonu gostilne pri „Bastlju“ gospe Fraučiške Perne, hiš. št. 99).

Vzored:

1. Nagovor prvomestnika.
2. Tajnikovo poročilo.
3. Blagajnikovo poročilo.
4. Poročilo nadzorništa.
5. Volitev članov v družbeno vodstvo.¹⁾
6. Volitev nadzorništa (5 članov).²⁾
7. Volitev razsodništva (5 članov).³⁾
8. Slučajnosti.

Vodstvo „Družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani“, dne 26. avgusta 1911.

¹⁾ Iz vodstva letos izstopijo gg.: Fr. Őrnagoj, dr. Ernest Dereani, Gregor Einspieler, Luka Svetec. — V odboru pa še ostanejo gg. And. Senekovič, Aleks. Hudovernik, dr. Ivan Merhar, Fr. Pahernik, dr. Janko Šlebingar, dr. Ivan Tavčar, Ivan Vrhovnik, dr. Gregor Žerjav.

²⁾ V nadzorništvu so bili gg.: dr. Fr. Ilešič, dr. Ferdo Müller, Matija Prosekar, dr. Vladimir Ravnihar Miloš Stibler.

³⁾ V razsodništvu so bili gg.: dr. Vinko Hudec, Jak. Kogej, Karol Šavnik, dr. Fr. Tekavčič, dr. Karol Triller.

D o s t a v e k: Odbod iz Ljubljane z jutranjim vlakom 6:48, iz Kranja 7:49. Takej po prihodu v Trzič polože skupščinarji venee na gomilo pokojnega mecena Polaka. — Obed bo pripravljen v gostilni g. Mateja Lončarja št. 143, ge. Frančiške Perne št. 99 in g. Jos. Šterna št. 116 ter v drugih narodnih gostilnah. Kdor hoče, da dobi tu pripravljeno

kar svetujem vsakomur, če hoče izhajati kaj prida, je, da pozabi svoj materinski jezik. Le redkoma čuješ tu med tuji slovensko govore. Smo še vedno pohlevne ovce mi Slovenci. Komaj da si kdo zapne vsaj polovico zlatega ovrtnika, pa že ne zna več govorice svoje matere. Od nas, seveda, od jdomače inteligence zahtevajo, da bodimo povsod — tudi v tem — vzorni. Kjer je največja nevarnost, tam stoj slov. učitelj; kjer bo količkaj boljši košček kruha — ga že čaka kdo drugi. Zdravi, gospodje poveljniki!

„Gspud, kua pa mahaja?“ me posvari postrešček, zakaj ustavi sem se bil in zares mahal pozdrav poveljnikom, ki nas samo izrabljajo in bi nas, ko bi se jim le dali. Molče sem se opravičil ter stopil naglo v bufet na čašo — limonade, potem pa na vlak, ki me je v nekaj minutah vrgel na kameniti Ribjek pod Preserjem. Tam sem dobil tovariša G. K. silno slabe volje. Tarna je, da mora ostati doma med počitnicami, ker mu je suša vse pobrala, celo humor!

D o b r a v e c.

o b e d, naj se oglasi do 4. septembra pri navedenih gostilničarjih ali pri podružnici „Družbe sv. Cirila in Metoda“ v Trziču.

Položaj našega stanu in pota naraščaja.

Referiral na zborovanju učiteljskih abiturientov 17. julija t. l. v Ljubljani učitelj Ivan Dimnik.

(Konec.)

Socialno delo učiteljstva.

Na podlagi vseh dosedanjih izvajanj, ki jih danes zaradi pičlosti časa nisem mogel obširneje obravnavati, se mi je pečati širše le še z eno točko — to je s socialnim delom našega stanu.

Že pri našem organizovanju sem omenil to vprašanje v organizatoričnem smislu, vendar se mi zdi potrebno, da obravnavam tudi nekaj načelnih točk tega vprašanja.

Dosedaj je bila navada, da so si socialno delo osvajale političke stranke v svrhu ohranjanja in pridobivanja političke moči.

Da je pri tem mnogo trpela ideja sama in napredek kulturnega delovanja, to se posebi razume; saj to kulturno delo ni bilo odkritosrčno in je imelo svoje postranske namene — ne v kulturni povzdigi ljudstva, temveč v političkem strankarstvu.

Resnica je, da postane političko delo lahko tudi kulturno delo; toda današnje razmere nas uče, da pri nas političko delo še dolgo ne bo kulturno in nam bo potreba še mnogo borb in žrtv, preden to tako postane. Postati pa mora — če odkritosrčno upamo na resnični eksistenčni obstoj naroda.

S tem sem pa že podal glavno načelo našega socialnega dela, namreč, da mora biti naše socialno delo narodno.

Skoro smo upali, da se bo rešilo socialno delo izpod izkoriščanja političkih strank. Menili smo, da postane skoro kmalu socialno delo o našem narodu resnično narodno in da se prične gojiti z odkritosrčnostjo in požrtvovalnostjo kot edinim smotrom, kulturno povzdigniti narod.

Močna kulturna struja dijaštva nam je obetala, da zanese temelje kulturnemu delu med ljudsko maso, in resnično smo se veselili narodno socialnega dela dijaštva, zakaj obetalo nam je mnogo nesebičnega narodnega sadu.

Toda gibanje teh nar.-soc. delavcev je danes močno poleglo, in ostajata nam zopet v prvih vrstah socialnega dela v narodu dva stanova, ki sta učiteljski in duhovski.

Na eni strani vidimo torej stan socialnih delavcev, ki je dobro organizovan na podlagi političke stranke, na drugi strani učiteljski stan, neorganizovan v socialnem delu, ker se je preveč zanašal v tem oziru na pomoč političkih strank.

Socialno delo prvega stanu se odločno nagiblje v političko stranko in zasleduje poleg strankarsko političkih, kozmopolitiških tendenc še versko internacionalne smotre s pomočjo soc. dela; na drugi strani se je tudi tendenca našega stanovskega socialnega dela izpremenila v političko strankarsko, namesto da bi se te ogibala in ostajala čisto narodno kulturna.

Vojašnica.

Zašli so v temne koridore vojašnic, katerih vlažen vzduh in nemi špalir Mannlichark so nam mahoma ustavili korak. Začutili smo neznošno pezo v nogah, in v srce je stopila bojazen kot pred nečim velikim, neznanim. Brez konca so se vili pred nami koridorji, ki nas imajo povesti v lnov svet. Liki mrtvašnica se nam je zazdelo to ogromno mračno poslopje. Tu, kjer so se nekdanj vršila hrupna pirovanja mogočnih grofov v razkošno opremljenih, od stotin luči razsvetljenih dvoranah, kjer je blišč srebra in zlata jemal pogled na dolge vrste portretov slavnih dedov, tu, kjer je šumela svila sanjavih grajskih dev, so sedaj le uguljene stene, sirovi obrazi in znaki oborožene sile.

Kolagoma smo se zavedli svojega položaja, in besede, ki so nam prej zamrle na ustnicah, so postale glasnejše. Dolgo so odmevali naši koraki po koridorjih, preden smo dospeli v kraj svojega bodočega bivanja. Predobro ga pač pozna vsak, komur ga je usoda namenila, in ne zabi ga nikdar.

Socialno delo ni eno in isto, če se vrši na tem ali onem programu; ono ni pravo, če zasleduje tendenciozne smotre. In posebno socialno delo, ki pod izrečnim poudarkom ni samemu sebi namen, namreč kulturni povzdigi ljudstva, ni narodu v korist, temveč čisto v škodo.

Socialno delo sme biti edino sredstvo za kulturno povzdigo naroda, zato se pa tudi odločno izrekamo zoper socialno delo duhovščine.

Da je socialno delo duhovščine resnično internacionalno in da ima svojo tendenco v klerikalizmu, to nam izpričuje dejstvo, da je bilo socialno delo duhovščini diktirano iz Rima od papeža.

Papež Leon XIII. je prvi izdal na vso duhovščino geslo: Vun iz zakristij med ljudstvo!

In kot posledica tega dela je pričelo kiliti tudi pri nas socialno delo duhovščine, ki je zasledovalo strankarske namene in ki je trdno organizirano na podlagi kozmopolitiškega klerikalizma.

Da je to socialno delo le slepilo narodu, tega ni potreba posebe poudarjati, in čisto ga še v večjo prevaro dajo voditi po posvetnjakih, a je faktično vodstvo v rokah duhovščine.

Že pred časom se je spoznavalo ta nezdravi pojav za naš mali narod, toda postavljalo se mu je protiutež vedno le na političkem polju in poudarjalo se ga je le pri političkih stremljenjih.

Tako je že l. 1895. govoril g. Luka Svetec na shodu zaupnih mož „Nar. str.“ na Kranjskem sledeče: „Obžalujem in gotovo vsi obžalujemo, da se je zlasti pri nas na Kranjskem zapustil narodni program, da se je osnoval nek drug program; saj Vam naravnost rečem: program katoliškega shoda, katerega mi ne moremo povsem potrditi, kajti ta program nima v sebi narodnostnega načela, — narodnost temu programu ni smoter in to je čisto naravsko! Ta program bi imel biti in tudi je verski program. V verskem programu pa, gospoda moja! že samo na sebi ne more biti narodnostno vprašanje na prvem mestu in tudi ni —“

Ali ne veljajo iste besede tudi za socialno delo, diktirano iz Rima?

Da, saj nam to čisto odkrito prizna katoliški teolog dr. Ušeničnik v svoji „Sociologiji“, ki govori o socialnem delu duhovščine, kjer pravi: „Ako torej duhovnik ne more dobiti mladine drugod in drugače ter osnuje izobraževalno društvo ali društvo za abstinenco ali tudi telovadni odsek, ima lahko torej v prvi vrsti religiozne in npravne smotre in torej vsi po teh društvi svoje prvo in pravo pastirsko zvanje. In ali ni dolžan to delati, če druga sredstva odpovedo? —“

Iz teh besedi se torej lahko jasno razvidi, da ni socialnemu delu duhovščine smoter kulturna povzdiga naroda, temveč da mu je podlaga religiozna tendenca s prikritim vzajemem premoči duhovske aristokracije, hierarhije, z osnovnim temeljem — klerikalizmom.

Pravo narodno socialno delo ima namen povzdigniti tudi materialne interese ljudstva, t. j. naroda; papež Pij X. pa pravi

In sedaj se je začelo življenje, da, življenje! Vesela pesem je zaorila čez mesto, da so se šetalec na ulici nehote ozrli na neumita, polzastra okna starinskega poslopja. Razposajene šale so se menjavale z dogodki iz življenja, dijaška leta so stopila z vso svojo pestrostjo spet v zavest; a prtajene žalosti in prevladujočega gnusa ni bilo mogoče udušiti, rasla sta od dne do dne.

Imeli smo pa tovariša, ki je in ni bil med nami. Telo je bilo pri nas, a njegove oči so silile v dalje in mislim ni bilo mej. Ko je bila naša pesem najbolj vesela in so v nji za hip onemela nevesela čuvstva, so njegove oči mrko strmele v kako točko. Le časih so se zasvetile v čudnem blesku; tedaj pa njegovim besedam ni hotelo biti konca. Pripovedoval nam je o svoji domovini, o njenih večnih gorah in o neuteljšivem koprnenju po njih; trenutno je vzdrgetal, stisnil usta, oči so vzplamtele še silneje in nadaljeval je o Kristu, o njegovem veličastnem nauku ljubezni, o njega smelem glasitelju iz Jasne Poljane. ter končal z Gorkega drznimi himnami na svobodo.

Hipnotizirale so nas njegove misli, zakaj

v svoji okrožnici, izdani 11. junija 1905, 1., sledeče: „Velika nevarnost je, da se duhovniki preveč zavzemo za materialne interese ljudstva in zanemarijo važnejše dolžnosti svojega svetega zvanja.“

Z drugimi besedami je to rečeno, da se duhovnik ne sme resnično zavzeti za interese naroda, temveč le navidezno; on ne sme resnično reševati socialnega vprašanja, temveč le navidezno.

Svoj socialni program širi duhovščina na podlagi raznih organizacij, ki so: Marijine družbe, izobraževalna društva, telovadni odseki, družbe treznosti, abstinencijski odseki, tiskovna društva itd., itd. Širi ga s pomočjo političkega dela in političke organizacije in zajeda se z njim celo v delavska strokovna društva, v kmetiške zveze in vse panoge gospodarskih organizacij.

Iz vseh teh organizacij izjeda narodnostno načelo in jih povečini tudi odtuje njih pravemu smotru — kulturni povzdigi naroda.

Koncentruje jih edino le v svrhu pridobivanja političke moči cerkveni hierarhiji, ki se porazdeljuje po narodih z vrhovnim poveljstvom političkih strank z isto nenarodno tendenco.

Proti sedanjemu nenarodnemu socialnemu delu je postaviti narodno socialno delo! In edini stan, ki je po svoji naravni organizaciji v stanu to izvesti, je učiteljski stan.

Učiteljstvo lahko osvoji socialno delo izpod robstva političkih strank in ga posveti njega pravemu namenu: kulturni povzdigi naroda.

Z vso opravičenostjo torej zahteva lahko narodno-socialno delo tudi zase in poudarja emancipacijo našega stanovskega dela v tem oziru.

Zatorej se moramo danes tu glasno izreči za popolnoma samostojno organizovano narodno-socialno delo učiteljskega stanu in nam je takoj začeti vzgojevati v tem duhu naš naraščaj — bodoče narodno-socialne delavce!

(Resolucije, ki jih je zbor sprejel, smo priobčili v poročilu o zborovanju.)

Kako je s petletnicami na Goriškem.

Odgovor tov. Josipa Štreklja je zadovoljil mene, kolikor tudi — to vsaj upam — ostalo goriško učiteljstvo. Sedaj namreč vemo, kje se nahaja zadeva glede petletin in upamo s tovarišem Štrekljem vred ugodne rešitve.

Ne ugaja pa mi, kar piše tov. Š. koncem dopisa, namreč:

„Na apostrofiranje delovanja učiteljskih zastopnikov pa v tej zadevi ne morem odgovoriti“. Ako bi tov. Š. ne bil zastopnik učiteljstva, sem uverjen, da bi ne bil zapisal teh besed.

Da se razumemo! Na koga naj se učiteljstvo obrne v spornih zadevah, če ne v prvi vrsti na svoje zastopnike v okrajnih šolskih svetih! Saj taka zadeva je tudi ta glede štetja petletin! Kdo naj se zgane v takih slučajih v okrajnem šolskem svetu; morda zastopnika deželnega odbora ali pa celo zastopnik cerkve?

silna je moč prepričevalne besede. Ko smo se predramili, smo se spogledali — v ječi.

To se je premenilo v variantah parkrat in vedno svetleje so bile njegove oči in ognjevitejšje njegove besede.

Zla slutnja se je vtihotapila v naše duše, in dasi ni bila nikdar izgovorjena, je bila vendar vsakomur izmed nas napisana na obrazu. Misel, da bi postala slutnja dejanje, se je povrnila tolikokrat, kolikokrat je bila zavržena.

Ko nas je nekoč spet omamil z drznim poletom svojih misli in s plamenečimi besedami, smo kmalu nato pohiteli na dvorišče k povelju. Vsi smo že bili navzoči razen njega. Čakali smo ga nestrpno v strahu pred častnikom, a njega ni bilo od nikoder. Prišel je častnik, nas preštel ter vprašal, kdo manjka. Vzrok njegovih besedi se je pomešal lahko pok pod streho vojašnice. Kri je vzvalovila v nas, udarila v senca in zobje so se zagrizli v usta. Zla slutnja se je uresničila — tovariša je objela noč.

Č.